

رسمها و سنتهای نوروزی

آنچه در زیر می آید گوشه‌هایی است از رسمها و سنتهایی که به مناسبت فرارسیدن جشن بزرگ نوروز، شکوهمندترین جشن باستانی ملت ایران در گوشه و کنار این کشور رواج دارد. گرچه بسیاری از این رسوم، عینا و یا با بیش و کم در جای جای دیگر این سرزمین پهناور نیز مانند نقاطی است که در این یادداشتها به آن اشاره شده است:

سبزه نوروزی

در شیراز گندم، جو، ماشک (ماش)، تیره تیزک و عدس سبزمی کنند در فسا بر بدنه کوزه و قلیان، در لیوان، قنددان و لبه تخت نیز سبزه نوروزی می‌رویانند. در لار بر بدنه کوزه‌ها تیره تیزک و در بشقابهای قدیمی گندم و جو می‌رویانند و آنها را با نوارهای رنگارنگ ریخت می‌دهند و در جای جای خانه قرار می‌دهند، فضای خانه، راهروها و اتاقها.

در شهرستان قروه گندم، عدس، کنجد سبزمی کنند، این سبزه را تا روز سیزده فروردین نگه می‌دارند و در آن روز آن را به آب روان می‌دهند.

در شهرستان بانه دوربطری و روی بشقاب سبزه می‌رویانند

در شهرستان فارس گندم برنج، ماش و عدس سبزمی کنند

در خرم‌آباد گندم، باقلا و عدس سبزمی کنند

در باجگیران سبزه نوروز را «سبزه‌نا» می‌نامند

خانه تکانی ، آمادگی برای نوروز ، لباس نو

در روستای صفادآباد از بخشهای آباده، اهالی از بیستم اسفند هر سال تدارک نوروز را می بینند ، ده روز پیش از نوروز همه دست از کار می کشند و مشغول خانه تکانی و نظافت ااث خانه خود می شوند .

در روستای سوریان از بخش بوانات آباده پدر خانواده سعی می کند برای همه افراد خانواده لباس نوتهییه کند . زیرالباس نورا به هنگام نوروز مایه خوشبختی می دانند . در شیراز مردمان می کوشند برای نوروز لباس نوتهییه کنند . اگر بزرگترها به این مهم موفق نشوند ، حتماً برای بچهها لباس نورا آماده می کنند ، قالیها را به قالی تکانها می دهند که به بیرون شهر ببرند و بتکانند .

در روستای سقرلوچای که در غرب اردبیل واقع شده يك هفته به نوروز مانده اهالی به شهر می روند و برای خود و بچهها لباس نوتهییه می کنند و برای لحاف و تشكهای خود رویه نو می خردند و خانه تکانی می کنند فرشهای خود را می شویند و دیوار و سقف خانههای خود را سفید می کنند و به کسانی که وضع مالیشان خوب نیست کمک می کنند تا آنها هم وسایل نوروزی خود را آماده کنند .

در مهاباد اگر کسی استطاعت خرید لباس نو نداشته باشد سعی می کند دست کم يك دستمال سفید خریداری کند ، زیرا عقیده دارند به آن جهت سال سفیدی در پیش خواهند داشت . مردم تکاب يك هفته پیش از نوروز برای خریدهای نوروزی بیازار می روند و آن را چهارشنبه سوری می نامند .

در شیراز گذشته از تعویض فرش یا تکاندن و شستن آن ، آنچه از وسایل خانه که ناقص است خریداری می شود در نقده عقیده دارند که باخانه تکانی و همراه گردو خاك ، در دورنج و غم و غصه نیز از خانه بیرون می رود

اهل میان دو آب معتقدند که در سال نو خانه باید تمیز باشد . زیرا تمیزی می آورد .

هدیه نامزدها ، دامادها و نوعروسان

دامادها در اواخر اسفندماه و آغاز سال نو هدیههایی برای نوعروسان خود که هنوز به خانه بخت نیامده اند ، می فرستند . در کاشان تازه دامادها در شب سال نو گوسفندی را به خانه عروس می فرستند . در شیراز هر عید و بخصوص عید نوروز هر کس نامزد داشته باشد به اندازه توانائی

خود برای او عیدی می فرستند .
در روستای خضرلوی آذربایجان دختران نامزد شده و نوعروس کلوچه های روغنی نقش
دار به منزل داماد می فرستند و در عوض از طرف داماد نیز خوانچه های شیرینی و لباس برای
عروس خانم فرستاده می شود .
در خوی دو نوبت از طرف تازه دامادها هدیه به خانه عروس فرستاده می شود یکی در روز
چهارشنبه سوری و یکی در نخستین روز سال نو .

حنابندان

روستائیان روستای خضرلوی آذربایجان، در شب چهارشنبه سوری ، پس از صرف شام به
دست ها و پاهای خود حنای گذارند .
زنان شیراز در گذشته برای نوروز حنای بستند و تازه عروسها باشیوه ای مخصوص این
رسم را بجای می آوردند ، همچنین برای نوروز ابروان خود را نیز و سمه می کشیدند .
در سرستان فارس پاره ای از مردمان کف دستها و پاهای آنها و انگشتان دست و پای خود را حنای بندند
مردمان سیستان ، دو روز به سال نو مانده دستها و پاهای خود را حنا می بندند
روزیست و هشتم اسفند ، در بخش پاپی لرستان روز حنابندان است ، و اگر در خانواده ای
کسی در آن سال مرده باشد ، زنها مراسم حنابندی را در خانه بازماندگان او بجای می آورند ،
به این شرح که دسته جمعی با ظرف حنابه خانه بازمانده می روند ، نخست برای درگذشته فاتحه
می خوانند و به بازماندگان او تسلیت می دهند و سپس در حال خنده و شادی اهل خانه را از
عزا بیرون می آورند . در غیر این صورت هر کسی رسم حنابندان را در خانه انجام می دهد .
مردمان شهرستان دماوند برای نوروز دست و سروریش و ناخنهای پای خود را
حنا می بندند .
مردمان روستای عباس آباد سبزوار با دستهایی که رنگ حنا گرفته است سال نو را
آغاز می کنند .

سفره نوزی ، هفت سین ، هفت میم !

در سقر لوجای آذربایجان توی سینی بزرگ شیرینی و هفت سین و ماهیهای رنگارنگ
می گذارند .
در تبریز سفره هفت سین پیش از تحویل سال چیده می شود ، گذاشتن هفت چیز که اول

آنها سین باشد و نشانهٔ سعادت و سلامت است از ضروریات سفره است ، اگر تعداد این چیزها بیش از هفت هم باشد اشکالی ندارد هفت سین سفرهٔ نوروز عبارت است از سماق و سیر و سبزی و سرکه و سکه سمنو و سنجد ، علاوه بر آنها ماهی (سماک) و سپند و سوهان و نان سنک نیز در سفره می گذارند .

در آذربایجان معمولاً مقداری برنج و نخود و لوبیا و حبوبات دیگر را نیز در سفره می گذارند به عنوان فراوانی ارزاق و آذوقه در منزل ، گل و گلدان و آئینه و قرآن و کاسهٔ آب و تخم مرغ رنگ کرده نیز از لوازم سفرهٔ هفت سین است ، در بعضی از خانواده‌ها به تعداد افراد خانواده شمع روشن می کنند ، بعضی‌ها معتقدند که هنگام تحویل سال ماهی که سر سفره است روبه قبله می ایستد ، بعضی باور دارند که تخم مرغی که در سفره روی آئینه است در این هنگام حرکت می کند .

آنچه شیرازیها در سفره می گذارند عبارت است از: هفت سین که شامل سیب ، سبزی ، سرکه ، سنجد ، سمنی (سمنو) ، سیر ، سماق ، و: هفت میم که شامل : مرغ ، ماهی ، میگو ، مویز ، میوه ، مسقطی و هفت میوه که عبارت از : سیب ، پرتقال ، نارنگی ، نارنج ، انگور ، بکرانی و عباسی است . به تعداد افراد خانواده شمعیهای رنگارنگ در سفره قرار می دهند به این نیت که با سوختن و آب شدن آنها ناخوشیها از میان برود .

بعضی از مردم آذربایجان عقیده دارند که اگر خر خاکی سر سفرهٔ هفت سین باشد و هنگام تحویل سال به آن نظر کنند ، خوشبختی می آورد

در سفرهٔ نوروزی مردم صفا آباد از روستاهای آباد که ظاهراً سفرهٔ پذیرائی نوروزی است این چیزها دیده می شود : برشته که عبارت از گندم بوداده و شاهدانه است . گمک که برنج بوداده است ، نان کلوخی که با شکر و روغن و آرد گندم تهیه می شود و زنها در تنور می پزند و روی آن را با انگشته مهر می زنند و کمی سیاهدانه روی آن می پاشند ، حلوا خشکه که با شیرهٔ انگور و آرد و روغن درست می کنند و نظیر سوهان قمی است ، سنجد و نخودچی و شیرینیهای شهری ، در چهار طرف سفره چهار گلدان و چهار کاسه ماست می گذارند .

عیدی

در بجنورد ، پس از تحویل سال ، بزرگان خانواده به افراد کوچکتر عیدی می دهند و این عیدی را «دست لاف» می نامند .

در روستای فخریهٔ نیشابور ، روستائیان سه روز پایان سال کهنه و دوروز نخستین سال نورا به گرمابه می روند و گرمابه دار پولی از ایشان مطالبه نمی کند ، روز سوم گرمابه دار پارچهٔ سفیدی به کمر می بندد و خانه به خانه روستا به طلب عیدی می رود ، هر خانواده عیدی حمامی را با شیرینی

و میوه و نان و احياناً پول می پردازد .
 در بندر عباس مردمان نیازمند و تهی دست آزادانه به خانه های دور و نزدیک می روند تا غذا بخورند و عیدی بگیرند .
 در به شهر مردمان پس از تحویل سال به دیدار روحانیان می روند و از آنان به عنوان عیدی سکه ای دریافت می دارند .
 در روستای صفاد آباد ، میزان عیدی کودکان بسته به درآمد بزرگ خانه است و کودکان عیدی خود را از یک تومان تا ده تومان از اوهی گیرند .
 در سوریان بوانات آباءه ، عیدی کودکان : تخم مرغ ، پول ، جوراب ، پیراهن ، دستمال ، کلاه و احياناً اسباب بازی است .
 در تبریز سابق بر این شاگردان داروغه و درویشها با مراسم مخصوص از بازارگانان و پیشه وران «عیدیانه» می گرفتند .
 در ماکو بزرگ خانواده سکه های لای بر گهای قرآن می گذارد و از این سکه ها به کوچکترها عیدی می دهد

تبریک نوروز ، دستبوسی و روبوسی

تبریک نوروز و دستبوسی و روبوسی افراد خانواده ها پس از تحویل سال نو ، یک رسم همگانی است . به این صورت که نخست افراد کوچکتر دست بزرگ خانواده را که بیشتر پدر و مادر و پدربزرگ و مادربزرگ هستند می بوسند و تبریک می گویند و بزرگان خانواده نیز روی کوچکترها را می بوسند و برای ایشان ، سال خوش ، تندرستی و خوشبختی آرزو می کنند .

دید و بازدید نوروز

دید و بازدید نیز یک رسم همگانی است ، پس از تحویل سال نو در شهر و روستا . مردم نخست به دیدار بزرگان دودمان و سرشناسان شهر رفته می روند و سپس بازدید آغاز می شود ، یعنی متوجه کسانی که در خانه خود دیدار شده اند ، متقابلاً به خانه دیدار کنندگان می روند

نوروز سوگواران

در شهر شیراز کسی که یکی از نزدیکانش در سال پیش مرده باشد دوستان و اقوام او در اولین روز نوروز به دیدارش می روند ، خانواده عزادار شب عید از خرید شیرینی خودداری می کند و بامیوه و شربت از مهمانان خود پذیرائی می کند .

در تبریز خانواده‌هایی که کسی را از دست داده‌اند روز اول فروردین پذیرائی می‌کنند، دوستان و نزدیکان آن خانواده‌ها به دیدار ایشان می‌روند و سر سلامتی می‌دهند، خانواده‌های عزادار معمولاً با قهوه و نقل و خشخاش پذیرائی می‌کنند

در روستای فخریه نیشابور خانواده عزاداریک سینی را که در آن گلابدان و ظرف کوچک سمنو و نعلبکی قهوه کوبیده مخلوط باشک قرار دارد نرده‌همانان می‌گیرند، نخست مقداری گلاب در دست مهمانان می‌ریزند و مهمان کمی از آن گلاب را می‌خورد و مانده آن را به سرو صورت و لباس خود می‌زند. بعد آنکی از سمنو را می‌خورد و با قاشق کوچکی که در کنار نعلبکی قهوه قرار دارد، قهوه بدهان می‌ریزد سپس مهمانان می‌نشینند و پس از خواندن فاتحه از خانه سوکوار بیرون می‌روند.

غذاهای نوروزی

در روستای سقر لوجای اردبیل، غذای شب عید برنج است.

در روستای صنادآباد آباد در شب عید نوروز همه باید پلو بپزند.

غذای شب اول سال مردمان فسا پلو مرغ است.

اهالی حومه خرم‌آباد به پلوی که مخصوص شب عید می‌پزند «آش عید» می‌گویند.

در بخش پاپی لرستان غذای شب و روز عید نوروز، پلوساده، باقلا پلو با گوشت گوسفندی مرغ و خروس است. و در بعضی از خانواده‌ها شیر برنج می‌پزند.

بندر عباسی‌ها در بامداد نوروز غذایی به نام «بلالیت» مرکب از رشته فرنگی، شکر و تخم مرغ می‌پزند.

در روستای مزار، یکی از آبادیهای بخش بجستان گناباد روستائیان در شب سوم سال نو پلومی پزند و عقیده دارند که این غذا باید در همه خانه‌ها پخته شود، از این غذای خود به مستمندان و تهیدستان نیز می‌دهند.